

BÁSNÍK HOUŠŤI A KALNÉHO SVĚTLA

Slavomír Kudláček: Schůzka v lomu
Host, Brno 2009

Chůze a procházení ve stavu jakési soustředěné poddajnosti by mohly charakterizovat poetiku sbírky Slavomíra Kudláčka *Setkání v lomu*. Máme před sebou sbírku velmi skromného a ukázněného autora, knihu, která vyvolává přesvědčení, že poezie není neřízeným živlem, který člověka urputně pronásleduje anebo se nechává pronásledovat, ale spíše je elementem, který nenásilně „někam“ přiláká a pak se objeví. I proto nalezneme Slavomíra Kudláčka v mlázi, houšti, v lese i stojícího nad nehybnou hladinou slepého ramene či rašeliniště, tam jako by přišel k sobě, zrovna na tom určitém místě, protože se tam s trochou očekávání rozšířilo kudláčkovsky kalné světlo poezie. Příroda, kterou tento bytostně městský pozorovatel evokuje, má málo společného s domácky zorientovaným a realistickým pohledem venkovana, už útvary, které básník nalézá, s sebou přináší odstin něčeho, co zní jako dlouho kultivovaný děs či jakási samozřejmá úzkost prostá stahující temnoty melancholie. Skromnost a odměřenost, se kterou je taková chvíle zapsána, je pak dílem přísné úspornosti a ryzí koncentrace.

Houští je spolu s vodou hlavní přísadou sedmé sbírky pardubického rodáka, chrudimského památkáře a archeologa. Polabská krajina a široký nížinný pás je charakteristický slepými rameny, temnotou kališť, bláttem, lesy rychle rostoucích stromů a obrůho plevele. Krajina „*bludných vrahů / jdoucích tou zemí / zemí za Ramovkou*“ či krajina vidin „*v šípových keřích v pustině k Srnojedům*“. Zárodečná temnota, neboť Kudláček opravdu z temnoty staví a jako kočka, básníkovo alter ego, hltačí mléko „*Smrt kočky Míly*“, ji také pije, tato stojatá voda, „*neprodyšná / jako zlé sny*“, kde sedí „*rybáři se šlejnými očima*“, je skutečným emočním počátkem sbírky. Ta se rozvíjí rytmem pokojného

čekání v precizní záznam dlouholeté zkušenosti a především proměny sebe, tak jako osobní cesty k náboženské víře.

Daniela Iwashita v doslovu definuje básníka jako člověka, který je citlivý k signálům života a upozorňuje, že Kudláček vypráví své příběhy vždy z nějakého konkrétního místa. Tím místem je nejčastěji prohloubená vlna v zemi, jáma, díra, strž, rokle, hrob, ale i lom. To jsou především první čísla sbírky. Obliba těchto míst pochází z básníkovy bezprostředního zájmu o hloubku, o metafyzický rozměr lidské existence, která je živá „*éterem terénu nekonečna*“. Přízračně se objevuje motiv studny, jámy naplněné vodou, na jejíž hladině je později nikoliv samozřejmě objeven obraz nebes. Nebyl by to básník Kudláčkova ražení, kdyby i objevené zrcadlení, přítomnost nebeského na zemi, přijal se spěchem, zpočátku kolem nedůvěřivě obchází a homeopaticky svůj nále z užívá.

Zrcadlení a proplétání později vstoupí do soustředěné zkoumaného principu vrstvení. To Kudláček objevuje na toulkách pardubickou krajinou pozorováním stromů; světy jsou do sebe zaklesnuté „*jako je větev vrostlá do druhé*“.

„Dřevěné“ větve proplétající se jedna v druhé jsou objekty především držícími čas jako předmět a tak ho zhmotňující. Odplývání okamžiků, vždy nový příchod dalšího teď nezůstává ve světě přítomen vzpomínkou, ale dřevem, větví, stromem a je zapsán letokruhem. *Léta kruhů: „Přízračný rybíz / modré lupy blum / vše prorůstání a houstečnouci / tíhou trav, jablek a plevele / rostlinatění a dřevěnění dnů / špatně pohřbený čas.“* Bloudění v kruhu, bloudění světem jako dřevem, jak mu básník rozumí a nechává zaznít opět až téměř v závěru sbírky v básni *Před barokním oltářem*, kde jsou dřevěné i mraky, je opět zapříčiněno spleť větví, tedy objekty otělesněného času.

Mlázi je později zároveň formou stísněující polovičatosti, zaplétání se a zamotávání úvizutů. To je i nezdařený pokus navrátit se, nejčastěji do dětství, k prostotě, pokus, který je pouhým točením či „*děťstvosť*“ v básni *Léta kruhů: „Bylo tam léto / hluboko*

/ o které věly už nestojí / podzim tak dokořán / Je pozdě.“

Žít ve „stínu radosti“, ve vzpomínce na to, co snad ani neexistovalo, znovu a znovu prožívat křehce naznačený stesk a tiché výčitky sobě sama – to je konflikt, který se básníka pokouší opakovaně formulovat, přijmout ho alespoň prostřednictvím slov, když jinak to nejde: „*Holé věty / Dominují mému vnitřnímu světu.*“ Buď se smířit s přítomností coby stínem toho, co bylo i nebylo, co mohlo a mělo být – anebo... druhá možnost zůstává nevyhověna, ale potvrzují ji už samotné verše. Tím, že jsou.

Jak je zřejmé, tyto ztráty znamenají pro básníka zisk: právě tady je poezie Jany Máchalové nejsilnější, nabitá naléhavostí a přesvědčivostí, které jí v jiných partech chybějí (ke slabším patří třeba básně *Jsou studny...*, *A těsně je mi v mé básni...*, *Z tvých lží jsem si vystavěla věž...*; redaktorem sbírky je přítom básník Bohdan Chlíbec). Kdo by chtěl, může této poezii vytýkat mnohé: přejímání klíšé (*ozvěna srdce, cesta srdce, krajina dětství*), občasně sklouznutí ke sladkobolnému kýči (*naslouchám lavině svého já...*), nadužívání silných slov-balvanů (*krev, srdce, duše, cesta, nebe, andělé, kámen, láska, dětství...*), se kterými si básníka mnohdy neví rady, či nepřijemné „filozofické“ zobecnování, navíc podsouvané v druhé osobě. Když se „zadáří“, nahromadí se uvedené nešvary pěkně na jednom místě (*křehká rovnováha / za jejíž porušení platíš životem*). Další úskalí spočívá v tom, že poetika Jany Máchalové silně tihne k abstraktům a abstrakci. To by bylo úplně v pořádku, kdyby se autorka v tom, co píše, občas sama neztrácela. Každou chvíli se ocitá buď na hranici srozumitel-

nost, anebo bolestínského sentimentu jako z dívčího deníku: „*Mým radostem je zima / srdce se rozvírá / bolavé nejisté jako stín / jen občas ho zaplaví barva / Strne a touží se rozvést s mými ústy / s tím hrdlcem plným šedivých ptáků / nehybným močálem / Kdybych se mohla vystýskat ve spánku / jen abych byla dočista svá...*“ (s. 36).

Naopak nejvýraznější básně, které mohou být pro čtenáře zároveň záhytným bodem, se symetricky soustředí do úvodní a pak zase do závěrečné části sbírky. Na začátku to je několik básní motivicky provázaných téměř mytickou postavou „*Johany s dlouhým nohama*“, které na okamžik připomenou poezii Violy Fischerové, ale i Vladimíry Čerepkové s její zálibou v tajemném, pohádkovém i čarodějném: „*Běžela / za ní les / potok / plevel / mrtvé kočky volaly / zastavila se až za roklí / a když se otočila / nebyla to ta Johana navždycky zapíkaná / ale cizí jiná dospělá holka.*“ Po rozpačité, umělecko nevyrovnané střední části sbírky, která je ovšem nejrozsaáhlejší, následují básně proložené motivy z cest po italském Toskánsku. I kdyby člověk znal tyto končiny jen z mapy, obrazy Jany Máchalové jsou natolik plastické, oprostěné od zplošťující popisnosti, že dýchají atmosférou místa. Nejde přitom o žádné verbální pohlednice – Florencie či Vinci zůstávají především dějištěm vnitřních či tušených dramát, dějištěm, které však nepoklesá ve dvouozměrnou kulisu. A snad je to právě tato symbiotická rovnováha abstraktního a konkrétního, která dává poezii Jany Máchalové to, co jí mnohdy chybělo – třetí rozměr. Ten, který znamená rozdíl mezi básničkou a poezií.

Simona Martínková-Racková

neučast zimní krajiny na lidském osudu, právě ta, která o sobě dává jindy vědět houštím a mlázím. Tichá lhôtejnost, tak dobře známá onomu čtenáři „měkké“ krajiny východních Čech: „*Musela to být ztracená nit / co mě přimělo ve Vinarech / zahnout do země s nákazou / pozdního sněhu na pláních. / Bezčasí skalních hran / a černých stromů v zahradách / co mě přimělo jet přes Sedlec / odkud je to jen přes pole.*“ – o tuto polohu se čtenář najednou nechce nechat připravit.

Jako by člověku bylo líto toho velmi krásného Kudláčkova tápání i vzpomínek na život ve starých Pardubicích básně *Zázraky na úvěr* či jednoduchých, málem mechanických říkanek jako je *Trat: „Hřebíky zimního soumraku / zatlučené do mraků. // Věci odnesené k lesům / – kde jsou?! // Cesta z Havlíčkova Brodu. / Jedna na osobu.*“ Ty totiž vystřídá několik proměněných, skoro násilných, náhlých, sice poněkud radostných, ale docela oslabujících závěrečných básní, psaných už s jinou vehemencí a patrně i s větším časovým rozstupem i odstupem. Škoda.

V čase, kdy velkým úkolem člověka jako by už nebylo umělecká díla vyhledat, ale – skoro by se zdálo – spíše se jejich náporu ubránit a zachovat si alespoň kout intimity, přichází Kudláčkova soustředěná a nevzrušená přesnost bez ozdob fantaziování, ukázněná chodecká střídmost a nenásilné poustevnické ztišení jako diskretní zpráva o duchovním bohatství, které je možné v takové intimitě zachovat.

Lukáš Prokop

INZERCE

DIVADLO NA
Zabradlí

ÚNOR

2. st / POU TO / EKNG
4. pá / LOUIS A LOUISA
 / D. Gieselmann, K. Schumacher / režie J. Nvota
5. so / AMBRÓZIE / R. Schimmelpfennig / režie D. Czesany
6. ne / PODVUHODNÁ CESTA NIELSE HOLGERSSONA
 / EKNG / 15 00 a 19.00
7. po / PLATONOV JE DAREBÁKI
 / A. P. Čechov / režie J. Pokorný
8. út / INTERMEZZO / HOST / EK
9. st / NEBE NEPŘIJÍMÁ / 5 současných evropských autorů
10. čt a 11. pá / TARTUFFE GAMES
 / Pan Molière a kolektiv / režie J. Frič
12. so / DVA CHUDÁCI RUMUNI, CO MLUVÍJ P OLSKY
 V ANGLIČTINĚ S ČESKÝMI TITULKY / A COUPLE OF POOR
 POLISH-SPEAKING ROMANIANS IN ENGLISH WITH
 CZECH SUBTITLES / D. Masłowska / D. Peimer
13. ne / AIDA / PŘÍSERNÉ DĚTI / PREMIÉRA/DERNIÉRA
14. po / UBU SE BAVÍ / režie J. Havelka
15. út / INTERMEZZO / HOST / EK
16. st / AMBRÓZIE / R. Schimmelpfennig
 / režie D. Czesany
17. čt / KOMPLIC / F. Dürrenmatt / režie D. Czesany
18. pá / AMBRÓZIE / R. Schimmelpfennig
 / režie D. Czesany
19. so / POHÁDKA Z KERKONOŠ / EK / 15.00
 / **LOUIS A LOUISA**
 / D. Gieselmann, K. Schumacher / režie J. Nvota
20. ne / MATKA / J. A. Pitínský / EKNG
21. po / UBU SE BAVÍ / režie J. Havelka
22. út / Pásmo k výročí Ladislava Fialky
23. st / NEBE NEPŘIJÍMÁ
 / 5 současných evropských autorů
24. čt / PÍSKOVIŠTĚ
 / M. Walczak / režie J. Pokorný / EK

UBU VÍKEND

25. pá / UBU KRÁLEM / A. Jarry
 / Scénické čtení s téměř 50 členým obsazením
26. so / KRÁL UBU / projekce / 15.00
 / **UBŮ KIRÁLY /** A. Jarry
 / Divadlo Maladype, Madarsko / host
27. ne / UBU SE BAVÍ / režie J. Havelka
28. po / SPACÍ VADY /
 / Radka Denemarková / režie Slobodanka Radun

Pokladna otevřena po – pá od 14 do 20 h. • Tel: 222 868 868
 rezervace e-mail: pokladna@nazabradli.cz •
 www.nazabradli.cz • Anenské nám. 5 • 115 33 Praha 1 •
 Začátky představení v 19.00, není-li uvedeno jinak.